

I Kunsthal Thys nye udstilling *The Jewel Box* hænger transparente relieffer med aftryk af kvindeskulpturer ned fra loftet som led i et arvesmykke, mens rå kropsfragmenter beklæder væggene.
Foto: Jacob Friis-Holm Nielsen

De transparente relieffer er vakuumformet plast med aftryk af fragmenter af kvindeskulpturer. De hænger som led i et arvesmykke, der ifølge Nanna Starck handler om de historier og erfaringer, vi giver videre gennem generationer.
Foto: Jacob Friis-Holm Nielsen

De boede i højene og lokkede ved vandet: Ny udstilling ser på kvinderne, der brød med normalen

De gamle nordjyske sagn gjorde stærke og selvstændige kvinder til nogen, man skulle frygte. Men hvad afslører fortællingerne egentlig om os?

Af Deanna Grønning Young
dgy@dnmhd.dk

THY: de gamle nordjyske sagn er det let at kende de kvinder, man skal passe på. De har hale, skæl, horn eller klør. De bor i højene, lokker ved vandet eller går igen om natten.
I virkeligheden var de nok slet ikke så overnaturlige. En kvinde, der levede alene. Som ikke giftede sig eller stiftede familie. Som kunne forsørge sig selv og dermed levede på en måde, der brød med forestillingen om, hvordan et kvindeliv skulle se ud.
I Kunsthal Thy danner de gamle forestillinger nu baggrund for en ny udstilling: *The Jewel Box*.
–Man har været bange for de stærke kvinder, og det synes jeg er enormt interessant, siger kunstneren bag den nye udstilling.
Med afsæti lokale sagn om normbrydende kvinder undersøger den eksperimenterende skulptør Nanna

Starck gennem sine relieffer, hvordan stærke kvinder gennem generationer er blevet gjort til nogen, man skal frygte.
Fortællinger med en funktion
Når museumsinspektør ved Nordjyske Museer Inger Bladt læser de gamle sagn, er det ikke kun de overnaturlige aspekter ved fortællingerne, der interesserer hende. Det er også, hvad fortællingerne siger om det samfund, de er blevet fortalt i.
–Sagnene fortæller ofte mere om samfundet end om personerne. Nogle handler om stakler, andre om magthavere. Men fælles for dem er, at de siger noget om de mennesker, der fortalte historierne, siger hun.
De blev fortalt af mennesker, der forsøgte at forstå naturen, advare hinanden, underholde eller sætte ord på uretfærdighed og afmagt. Derfor fortæller sagnene også om den frygt, de værdier og de magtforhold, der prægede datidens fællesskaber.
Inger Bladt fremhæver

sagnet om Anne Sophie Lindenov, der ejede Lindenborg Gods fra 1678–1688. Ifølge sagnet havde hun mange elskere, som hun dræbte, når hun blev træt af dem, og fødte en del børn, som hun ligeledes skaffede sig af med.
–Sladderer var deres værktøj.
–Da hun så skulle føde i 1688, kunne hun ikke blive forløst. Så hun blev båret ind til Aalborg på et stykke læder spændt mellem fire heste, mens trommer og sækkepiber skulle overdøve hendes skrig.
Ifølge sagnet kan man stadig høre spøgelsesoptøget med trommer, sækkepiber og hendes skrig.
For Inger Bladt er fortællingen interessant, fordi den viser, hvordan stærke og selvstændige kvinder kunne blive gjort til skurke i folketroen.
–Anne Sophie Lindenov var ikke en mandlig herre, men fordi hun var kvinde, så fik hun nogle frygtelige skudsmål på sig, siger hun.
Men Anne Sophie Lin-

The Jewel Box tager afsæt i lokale sagn, men værkemeer ikke direkte illustrationer af dem. Ifølge Kunsthal Thy bruger Nanna Starck fortællingerne som et udgangspunkt for at undersøge kvindeskulpturer, normer og forestillinger om dem, der står uden for fællesskabet.
Foto: Jacob Friis-Holm Nielsen

ovrigt. Elverfolk, havfruer, varulve og andre overnaturlige væsener var også med til at trække grænsen mellem dem, man kunne stole på, og dem, man skulle vogte sig for.
–Alle de her monstre, eller uhyrer, eller hvad vi nu skal kalde dem... de adskiller sig alle sammen fysisk fra os. De har skæl, hale, horn eller klør eller et eller andet, så vi kan genkende dem. Så vi kan se, hvem er os, og hvem er dem. Alt det her handler jo om "os" og "dem".
Den skelnen er ikke forsvundet med folketroen. For selv om sagn som det om Anne Sophie Lindenov hører fortiden til, fortæller vi stadig historier om dem, der skiller sig ud i dag.
Fællesskabets grænse
Professor ved Institut for Samfund og Politik på Aalborg Universitet, Poul Duedahl mener, at mekanismen hænger sammen med vores forestilling om normalitet.
–Normalitet er i dag, og har historisk set, aldrig været en neutral tilstand. Det er en magtstruktur, som skulle sikre overlevelse og ro i lokalsamfundet, siger han.
Det normale var at gå i kirke, arbejde og stifte familie. Det, der afveg, kunne blive opfattet som en trussel mod den orden. Men normalitet kræver samtidig en kontrast.

Kunsthal Thy holder til i den tidligere lade ved Bodum Bisgaard. Ifølge kunsthalens leder var det netop stedets historie og de lokale fortællinger, der gjorde sagnene til et naturligt afsæt for udstillingen.
Foto: Jacob Friis-Holm Nielsen

ne blive opfattet som en trussel mod den orden. Men normalitet kræver samtidig en kontrast.

dem, der er med til at definere, hvor grænsen for det normale går, siger Poul Duedahl.
–Vi har faktisk brug for at udpege "heksene", hvem end de er til forskellige tider. For at vise andre, hvor grænserne for det acceptable går.
Det behov viser sig helt ned i hverdagen, for afvigere fungerer også som et "godt" eksempel. Det er den person, man kan pege på over for sit barn og sige: Sådan skal du ikke opføre dig. På den måde er afvigere med til at opretholde reglerne, også de uskrevne af slagen.
Hvem, der bliver betragtet som afviger, ligger imidlertid ikke fast.
Grænsen for det acceptable bliver hele tiden forhandlet, og det, der på ét tidspunkt står langt uden for normalen, kan siden være med til at flytte den.
Poul Duedahl peger på den seksuelle revolution i 1960'erne og 70'erne som et eksempel. Men når én grænse flytter sig, opstår der også nye diskussioner om, hvor den næste skal gå. Som han siger, bliver vi løbende konfronteret med det afvigende, og så er det op til samfundet at forhandle, hvor grænsen skal trækkes.

FAKTA
OM NANNA STARCK
■ Nanna Starck er født i 1976 på Frederiksberg.
■ Hun er skulptør og uddannet fra Det Kongelige Danske Kunstakademi i 2004.
■ Hendes værker har været udstillet på blandt andet Statens Museum for Kunst, Fuglsang Kunstmuseum, Nikolaj Kunsthal, Museum Sønderjylland – Kunstmuseet i Tønder, Sophienholm og Dansehallerne i København samt internationalt i blandt andet Los Angeles, Leipzig og på Seoul International New Media Festival.
■ Hendes værker er repræsenteret i samlingerne på Statens Museum for Kunst og Kunstmuseum Brandts og er indkøbt af Ny Carlsbergfondet og Statens Kunstfond.
KILDE: Pressemeddelelse Kunsthal Thy
I udstillingen i Kunsthal Thy har skulptør Nanna Starck beskæftiget sig med det lokalhistoriske sagn om Ellefruen fra Lindholm.
Ellefruen boede alene med sine to røde køer på en høj og truede i følge sagnet bønderne med ulykke, hvis de forsøgte at jage hende bort. Men ser man bort fra det overnaturlige, kan fortællingen også læses langt mere jordnært.
Det er også bare en historie om en kvinde, der ikke giftede sig, men levede alene og kunne klare sig selv. Og den livsform lå langt fra det, som var datidens normalitet.
I dag vækker den slags livsvalg mindre opsigt, og vi opfinder næppe ligefrem overnaturlige forklaringer.

KILDE: Pressemeddelelse Kunsthal Thy

Men snakken kan stadig gå, når nogen skiller sig ud i lokalsamfundet.
–Diskussionen om, hvem der er samfundets hekse, den er der bare hele tiden, siger Poul Duedahl.
Kunsten som afviger
Tilbage ved udstillingen i Kunsthal Thy genkender Nanna Starck også afvigere. Både i sin egen kunstneriske praksis og i det stædt, hun oplever, kunstnere har i samfundet.
Som en, der står *ved siden af* normaliteten. Men også som en, der skubber på udviklingen i et samfund.
For ifølge hende står kunstnere ofte i yderkanten af samfundet og peger på det, man ikke har lyst til at

se eller tale om. Det er der en nødvendighed i, siger hun.
–For mit vedkommende har det måske været mere interessant at pege på det, der er svært. Det, der gør ondt. Det, der er grimt. Det, som er en stor del af vores liv, men som man måske taler mindre om. Og der kan man godt stå lidt på ydersiden.
Derfor viser hendes værker ikke den polerede kvindeskulptur. Det er deformerede kroppe, der er åbner sig, flyder ud og revner. De hænger ned fra loftsbjælkerne som et armbånd, der er revet fra hinanden. Et arvesmykke, hvor hvert led bærer spor af den kvindeskulptur, der har båret det før.
Men hvor de kvinder, Nanna Starck har mødt i sagnene, ofte blev gjort til nogen, man skulle frygte, forsøger hun med sine værker at se noget andet i dem.
–Der ligger en spejling i det for mig og nok også for den moderne kvinde. At man kan tage de her figurer på sig og finde styrke i at have taget et andet valg, siger hun.
Udstillingen The Jewel Box kan opleves i Kunsthal Thy frem til 18. oktober.